

UDK: 655.55:368.042.656.13:368.025.8 (497.11)

Mr Slobodan N. Ilić,

član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

PRIKAZ KNJIGE

OBAVEZNA OSIGURANJA U SAOBRAĆAJU I NAKNADA ŠTETE

Autori: prof. dr Zdravko Petrović, prof. dr Vladimir Čolović i

prof. dr Nataša Mrvić Petrović

Izdavači: „Službeni glasnik“, „Dis publik“, Beograd, 2010

Obim: 366 strana

Štamparska boja na slogu teksta Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju Republike Srbije još se nije bila osušila, a tri plodna pravna pisca iznela su kritički pogled na njegove pravne institute (2009). Sagledavanju pravnih instituta ovoga zakona doprinelo je i to što je jedan od trojice pisaca učestvovao u nekim fazama njegove izrade. Uz obrazložene kritičke tonove, izlaganje materije u knjizi obuhvatilo je opšteprihvaćena stanovišta evropskog prava obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti, kao i pravne stavove iz međunarodnog privatnog, odštetnog i stečajnog prava. Značaj objavljivanja ove knjige o obaveznom osiguranju u saobraćaju može da se sagleda u sklopu sledećih uporednopravnih činjenica. Između 2005. i 2009. godine sve republike bivše SFRJ (uključujući i Sloveniju kao članicu EU) prvi su put celovito i u obliku posebnih zakona regulisale materiju obaveznog osiguranja u saobraćaju, čime su je razdvojile od materije zakona o osiguranju. Ovo razdvajanje u zakonodavstvu svih republika bivše SFRJ obavljeno je i sa ciljem da se intenzivira harmonizacija domaćeg prava obaveznog osiguranja u saobraćaju sa pravom EU. Od svih republika bivše SFRJ Srbija je poslednja donela Zakon o

obaveznom osiguranju u saobraćaju. Sada je čitaocu otvoren uporednopravni pogled na obavezno osiguranje u saobraćaju svih republika bivše SFRJ. Uzgred, celokupna materija u knjizi podeljena je u dva dela. U prvom delu dominira problem obaveznog osiguranja u saobraćaju, dok je u drugom delu reč o naknadi štete u predmetima obaveznog osiguranja u saobraćaju.

1. Prvi deo knjige podeljen je u pet odeljaka. U prvom odeljku obrađeni su pojam i elementi obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Pažnju zaslužuje kraće izlaganje o pravnoj prirodi ugovora o obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti. Naime, između nekoliko shvatanja pravne prirode tog ugovora, pisci ove knjige jasno su se opredelili za jedno od njih. Iako ovo ukazivanje upućuje na teorijski pristup temi u prvom odeljku, to ipak nije samo doktrinarni pristup. Pisci prave praktična poređenja rešenja oblika obaveznog osiguranja iz Zakona o osiguranju imovine i lica i rešenja iz novog zakona. Tim povodom podvlače nedostatak novog zakona, gde se reguliše slučaj saobraćajne nezgode sa više oštećenih, kao i situacija kad odgovorni osiguravač po zahtevu jednog oštećenog isplati odštetu i iscrpi zakonsku sumu osiguranja, a ostali oštećeni sa zahtevima se jave tek znatno kasnije. Pisci u knjizi konstatuju da je ta situacija bila regulisana u ranijem zakonu, ali da je Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju nije predvideo, što znači da će u praksi nastupiti ozbiljni problemi za kategoriju više oštećenih u saobraćajnoj nezgodi. Takođe, u istom odeljku zapaženo je pravno shvatanje po kome se vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred odgovornim osiguravačem odvija po opštim pravilima parničnog postupka. Takvo pravno shvatanje predstavlja novum u odnosu na dosadašnje radove o tom postupku u pravu obaveznog auto-osiguranja na zapadnom Balkanu, pa stoga izloženo pravno shvatanje zaslužuje da se još više razvije na nekom drugom mestu, kasnije. Najzad, iz prvog odeljka interesantna su izlaganja o filijalama i o stečajnom pravu osiguravača.

U drugom odeljku prikazana je problematika nadzora nad obaveznim osiguranjem od auto-odgovornosti. U pododeljku o merama koje Narodna banka Srbije preduzima u slučaju povreda odredaba Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, autori dolaze do konstatacije da su te mere nezavisne od mera predviđenih u Zakonu o osiguranju. Nažalost, nije se išlo dalje u pravnu analizu tih mera, tačnije nisu razmatrana sledeća pitanja: u kom se postupku te mere izriču, da li protiv izrečene mere postoji pravo žalbe, da li protiv konačnog rešenja NBS postoji pravo pokretanja upravnog spora i slično.

Po broju strana, treći odeljak je najobimniji. Tu se razmatra složena

pravna problematika sistema zelene karte, a osvetljeni su i ostali elementi inostranosti u obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti. Sagledavanje ove složene pravne problematike ukazalo je na sledeća pitanja: da li međunarodni sistem zelene karte treba ugrađivati u domaći zakon koji reguliše materiju obaveznog osiguranja u saobraćaju i ako je odgovor potvrđan, u kojoj meri tu materiju treba ugrađivati u domaći zakon? Na kraju ovog odeljka pisci preporučuju domaćem zakonodavcu sasvim konkretno u kome pravcu treba da se izvrše izmene i dopune Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, što se mora svrstati u konstruktivnu kritiku važećih zakonskih rešenja.

Tema četvrtog odeljka je osiguranje od auto-odgovornosti u pravu EU. Razume se, prikazano je u bitnom svih pet direktiva EU u oblasti osiguranja od odgovornosti za štete pričinjene motornim vozilima, koje su donete u periodu od 1972. do 2005. godine. U ovom odeljku nije obuhvaćena konsolidovana direktiva iz druge polovine 2009, kojom je zamenjeno pet navedenih direktiva EU. To nije nedostatak knjige, budući da su pravni instituti ovih pet direktiva korektno pravno prikazani. Na kraju ovog odeljka pisci knjige su na trojak način predvideli harmonizaciju dotičnih direktiva u domaćem zakonu, pa bi svaki od ovih načina harmonizacije pojedinačno i sve njih zajedno valjalo više razviti i time ih približiti stručnoj javnosti.

U petom odeljku izloženi su obavezno osiguranje putnika u javnom saobraćaju od posledica nesrećnog slučaja, zatim obavezno osiguranje vlasnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima i putnicima, i najzad, obavezno osiguranje vlasnika čamaca od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima.

Povodom petog odeljka prvog dela knjige recenzenti su izložili da su pisci malo pažnje posvetili tim oblicima obaveznog osiguranja u saobraćaju. Prikazivač ove knjige ne deli mišljenje sa recenzentima u pogledu petog odeljka prvog dela knjige. Naime, ovim oblicima obaveznog osiguranja u saobraćaju u knjizi je poklonjena adekvatna pažnja po obimu i sadržini. Obavezno osiguranje vlasnika čamaca od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima sasvim je nov oblik obaveznog osiguranja u saobraćaju u zakonodavstvu Srbije, a obavezno osiguranje vlasnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima i putnicima predstavlja relativno nov oblik tog osiguranja, tako da bi bilo preuranjeno da su pisci knjige išta više napisali od onoga što je o tome izloženo godinu dana po stupanju na snagu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

2. Drugi deo knjige kraći je od prvog i ima tri odeljka. U prvom su razmatrana opšta pitanja o odgovornosti za štetu u saobraćaju. Reč je o poznatim pravnim kategorijama – o pojmu štete i vrstama štete, o uzročnosti i protivpravnosti, kao i o isključenju protivpravnosti. Zapaženo mesto u prvom odeljku čine pododeljak o kriterijumima za zasnivanje odgovornosti i pododeljak o posebnim slučajevima odgovornosti. Pada u oči već kod prvog odeljka drugog dela knjige da se stil drugog dela razlikuje od stila prvog dela knjige. Po mišljenju prikazivača, to je očekivano, budući da je ova knjiga kolektivni proizvod tri pisca, a da samostalni doprinos svakog od njih nije posebno označen.

Izlaganje u drugom delu knjige tiče se pre svega odredaba Zakona o obligacionim odnosima i uporednog prava, kao i sudske prakse nastale u proteklih više od trideset godina primene Zakona o obligacionim odnosima u svim republikama bivše SFRJ. Ista konstatacija važi i za drugi odeljak, u kome je obrađena naknada štete nastala u saobraćajnoj nezgodi. Završnica drugog odeljka pripala je kratkom, ali vrlo interesantnom razmatranju odnosa vansudskog i sudskog poravnanja kod osiguranja od auto-odgovornosti. Od pisaca ove knjige može se očekivati da u budućnosti, na nekom drugom mestu, izloženo pravno rezonovanje razviju odgovorom na pitanje da li je vansudsko poravnanje dopunski, prikriveni ili stvarni cilj direktiva EU.

Treći odeljak poneo je naslov „Naknada štete u predmetima obaveznog osiguranja u saobraćaju po Zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju“. U ovom odeljku posle analize zakonskih odredaba o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred odgovornim osiguravačem prikazan je sadržaj Uredbe o naknadi štete na licima (Službeni glasnik RS, br. 34/2010). Na kraju odeljka, a samim tim i knjige, kritici su podvrgnuta rešenja te uredbe, uz jasno ukazivanje da ta rešenja nisu u skladu sa Ustavom RS. Kritici rešenja iz navedene uredbe nedostajalo je samo da se navedu članovi Ustava RS povređeni rešenjima te uredbe, pa da zainteresovani čitalac podnese inicijativu Ustavnom sudu Srbije. Danas je poznato da je Ustavni sud Srbije kasirao navedenu uredbu, čime je nesumnjivo potvrđena pravilnost pravnog shvatanja o toj uredbi, izraženog u ovom delu knjige. Na kraju knjige odštampan je zaključak na srpskom i engleskom jeziku.

3. Knjiga je štampana latiničnim pismom, sa tvrdim koricama. Namijenjena je pre svega čitaocima na zapadnom Balkanu – rukovodiocima i zaposlenima kod osiguravača, posrednicima i zastupnicima u osiguranju,

Prikazi

agencijama za vršenje drugih poslova u osiguranju, aktuarima, ovlaštenim internim i eksternim revizorima, pravosudnom kadru (sudijama, tužiocima, pravobranilaštva, advokatima i dr.), nacionalnim udruženjima osiguravača i nacionalnim garantnim fondovima u oblasti obaveznog osiguranja u saobraćaju, kao i drugim poslenicima u zemlji i inostranstvu zainteresovanim za stav zakonodavca Srbije prema obaveznom osiguranju u saobraćaju.